

hurčki naredili je čreslovna kislina dober pripomoček zoper to nadležnost. Dalje se priporoča tudi ljudem, ki so volku podvrženi.

Piramida.

Na vseh vrtih, zlasti pa na šolskih vrtih in onih, na katerih je senca zaradi zelenjadi ali kaj drugega škodljiv, ne ugaja visokodebelno drevje. Ako pa primanjkuje uže tako na vrtu prostora, tedaj pa celo ne kaže visokodebelnega drevja saditi, ampak nizko in sicer polvisokodebelno ali pa pritlično drevje, ker to jemlje najmanj prostora, rodi najhitreje, daje najlepši sad in mu lahko vsak sam streže brez delavcev. Zlasti to zadnje je

velike vrednosti za vse one, ki se pečajo s sadjarstvom v zabavo in ki so vsled omike svoje v stanu pridobiti si potrebnih vednosti, kako oskrbovati pritlično drevje. Učitelju pa more biti pritlično drevje najboljše učno sredstvo, s katerim kaže, kako rezatev vpliva na drevje. Izmed vseh pametnih oblik, v katerih vzgojujejo pritlično drevje, zavzema prvo mesto piramida in sicer francoska, ka-

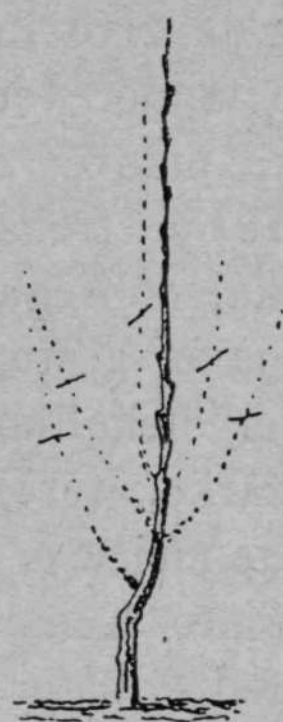

Podoba 25.

keršno kaže pod. 25. Piramida je pritlično drevo, ki ima le kakih 30 do 60 $\frac{cm}{m}$ dolgo deblo, okoli katerega so okrog in okrog veje. Prave pritlične piramide so pa le tiste, ki so cepljene na slabo rastočo podlogo, t. j. jabolka na Ivanovo jablan, hruške pa na kutno. Pri tistih sadnih vrstah, ki se nečejo teh podlog prijati, cepimo najprej vrsto, ki se rada prime, in potem precej nekaj centimetrov više tisto vrsto, iz katere vzgojimo krono.

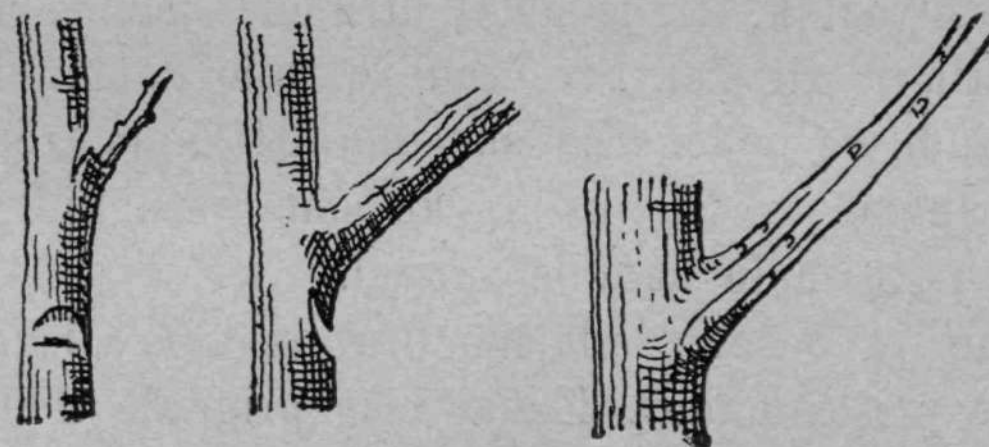
Vzgoja piramide je sicer prav preprosta, vendar mora imeti vzgojitelj vsaj začetne pojme o rezatvi drevja

sploh. Za vzgojo piramide vsadi na dotično mesto podlogo, katero precej tudi cepiš, ali pa vsadi kar enoleten cepljenec. Vendar naj bode podloga cepljena blizu tal. V obojem slučajih vzgoji v prvem letu le en sam, a lep poganjek. Drugo leto skrajšaj to enoletno mladiko na 4

Pod. 26.

do 5 popov. Vsled tega skrajšanja poženo vsi popi, kakor kaže pod. 26. Najvišji poganjek, ki je navadno najlepši, nameni za glavno voditeljico, druge stranske vejice. Glavna voditeljica srka največ soka vase, zato jo je treba poleti z oščipavanjem v rasti zavirati ter spomladi močno skrajšavati. Stranskih mladik ne odščipavaj spomladi jih pa le prav malo obrezuj, vendar pa toliko, da se gotovo moreš na-

Pod. 27. Pod. 28.

Pod. 29.

dejati poganjka iz najvišega popa, ki podaljšuje potem stransko vejico tako, kakor glavna voditeljica piramidno deblo. Sploh je gledati, da so si stranske vejice v rasti enake. Tistim, ki so preslabotne, pomagaš, če jim narediš nad izvirom zarezno (glej podobo 27). potem dobivajo več soka in se krepe. Ako pa raste stranska vejica pre-

močno, naredi ji zarezno pod izvirom (glej podobo 28.) in učinek je nasproten. Tudi stranske podolžne zarezne v vejično lubad (glej podobo 29.), jej požive rast. Vse zarezne naj sezajo do lesa.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

78.

Na Laponskem.

(Dalje.)

Severni jelen je ves ustvarjen za severne mrzle kraje, zadovoljen je z najslabšo krmo, z mahom in z lišaji, in te krme si mora sam iskati in kopati izpod snega. Severni jelen je mnogo manjši od navadnega jelena, zelo okorne postave, ali trden na vso moč. Noge ima kratke pa močne, torej lahko nosi tovore, in tudi plava spretno, kar je potrebno v onih krajih, ki imajo toliko jezer. Sprednje parklje ima globoko preklane in navzgor zasukane, zadnja parkljica segata popolnoma do tal, kar mu jako zlajšuje hojo po snegu. Rogovi so

nazaj zavihani, ter imajo lopataste izrastke. Kedar se severni jelen premika, dela nekak klopot, menda s preklanimi parklji, ki se pri stopanju razmikajo, pri vzdigovanju nog pa zopet vkup trkajo.

Osobito zanimivo je za večera okoli game, ko priženó čredo, da jo pomolzejo. Vse na okrog je živo in šumno, psi pa letajo gori in doli, neprestano lajajo, ter čredo zadržujejo, da se ne razletí. Možaki polové z močnimi trtami za roge one košute, katere je treba pomlestiti. Severna košuta imá zelo malo mleka, dobrega pol litra, pa še ne vselej, ali to mleko je jako gosto, skoro sama smetana, in človek je imá dovolj nekoliko žlic. Za maslo pa ni, imá zoprnu duh in je žarko, toraj ne delajo masla Laponci, ampak sir. Kedar je molža pri kraju, poleže čreda, po tri sto glav, okoli game. Kedar je čreda popasla mahovje, tedaj Laponec razdré šotor, naloži ga jelenom, in potuje dalje izkat novih pašnikov.

Zjutraj smo se poslovili pri gospodarju in družini, in malo pred poludnevom smo uže dospeli k ozkemu Cjolvijavrskem jezuru, ter ostali v gami pri jezuru. Tu je bil domá naš voznik, tu je hotel utrujene jelene zameniti s spočitimi, ali žal, da črede ni bilo domá, in je do večera tudi ne bode. Kaj smo hoteli! Najstarejši sin je sedel v gami, ali ni ustal, ko smo vstopili, ni nas pozdravil, tako malo nam je zaupal.

Popoludne je odšel z mlajšim bratom k čredi, in sestre so same prišle domov. Zakaj niso prignali črede, da jo domá pomolzejo, kakor drugekrat? To mi je bila zastavica. Ženske so se izgovarjale, da je čreda predaleč zunaj, in ne kaže domov je goniti nocoj. Pa zakaj je sin vzel seboj tudi izprežene jelene, novih, čilih pa nam ni poslal? Šli smo spat. Zjutraj še ni bilo jelenov. „Moram iti sam pogledat po jelenih, da bomo mogli naprej,“ omenil mi je gospodar. Ženske so povedale, kje se čreda pase. Celi dan je gospodar dirjal sem in tje ter iskal jelenov. Za večera je zasopen in utrujen prišel nazaj, ali sam, niti videl ni črede. Žene in deca so gospodarja nalagali, da je ondi hodil in iskal, kjer črede bilo ni. Tudi naslednjega dne nismo mogli naprej, črede ni bilo od nikoder. To je bilo vendar preveč gospodarju, ali kaj je hotel. Domači se niso zmenili niti za grožnje gospodarjeve, niti za naše prošnje. Poprijel sem se toraj poslednjega pripomočka, ki mi je še bil na razpolaganje. Steklenico žganja sem stisnil v roko gospodinji, in to je izdalo. Materi je dišala pijača, dobro je potegnila, in ko je na večer hči prišla domov, pošepnila jej je nekaj na uho. In gledite, kmalu potem smo zaslišali lajanje psov, in zuano klopotanje jelenov, kazno, da bode čreda skoro pri gami.

„Matica Slovenska“.

Tajnikovo letno poročilo o delovanju odborovem v dobi od 1. aprila 1887. do 31. marca 1888. l.

(Dalje.)

Dalje je sklenil odbor delati na to, da se vsi ti fondi, naloženi tedaj pri raznih zavodih in v raznih

krajih, presele v Ljubljano. Začeti se ima s hranilnico mariborsko. 4. maja pregledali so računski presojevalci društvene račune in denarne knjige za l. 1886 in našli vse v popolnem redu. Istotako je bila društvena blagajnica v zmislu pravil po predsednikovem naročilu v navzočnosti gg. blagajnika, ključarjev in pregledovalca društvenih računov v zadnji dôbi ponavljaše škontrirana; gospodje so dobili vse v popolnem redu.

Društvena knjižnica je dobila v zadnjem letu lep prirastek 280 knjig, zvezkov in časopisov deloma vsled daril, deloma po zameni od društev, s katerimi stoji „Matica“ v književni zvezi, 82 vsled daril, 198 po zameni. Po jeziku jih je bilo: 108 ruskih, 84 čeških, 35 slovenskih, 21 hrvatskih, 13 nemških, 9 latinskih, 5 srbskih, po 2 angleški in bolgarski, 1 serbska. Darovalcem se je „Matica“ zahvalila, kakor je bilo primerno, ali takoj iz predsedništva ali pa iz odbora. Društvom, ki so ji poslala svoje knjige, povrnila je tudi s svojimi. Po odborovem sklepu je bilo v lanskem „Letopisu“ nadaljevano poročilo o knjižnici in objavljeni oni slovenski rokopisi, katere si je odbor namenil hraniti. Nekaj starih, že zdavna objavljenih rokopisov je bilo društvu na korist oddanih, nekaj neobjavljenih in nerabljivih vrnenih pisateljem, več slovarskega gradiva pa iz matičinega varstva prepuščenega vredništvu slovenskega slovarja v porabo in last.

Književna zaloga je iznašala koncem decembra 1887. leta 17127 knjig in 8127 zemljevidov; zmanjšala se je tedaj tekom lanskega leta za 539 knjig in za 247 zemljevidov. Promet z društvenimi knjigami je bil lani živahnejši, kakor predlanskim, bodisi že gledé razprodavanja, bodisi gledé daril. Pri zalogi je „Matica“ skupila lani nad 300 gld., ter prodala posebej od šolskih knjig 92 „Živalstev“, 74 „Geometrij“, 36 „Rastlinstev“ in 31 „Somatologij“. Tudi prošnje gledé podaritve knjig, bodisi že od posameznih osob, bodisi od zavodov, društev, korporacij, so bile v zadnji dôbi veliko mnogobrojnejše, kakor v prejšnjih. Odbor, oziroma predsedništvo sta vse te prošnje reševala po običaji, večkrat izrečenem v odborovih sejah in potrjenem že po rednem velikem zboru. Popolnoma tekom lanskega leta ni pošla nobena knjiga in noben zemljevid; nekaj jih pa sedaj hrani društvo že v tako pičlem številu, da utegnejo poiti prav kmalu. Kar še posebej dostaje novejših društvenih knjig, hrani jih „Matica“ v svoji zalogi od predlanskih po 140 do 150, od lanskih le po 50 iztisov. To bodi povedano v opomin nekaterim zaostalim društvenikom in na ravnanje onim, ki želé pristopiti na novo ter se vpisati tudi še za nazaj. Koslerjev atlant poide prav kmalu. Kockejevih atlantov „Matica“ ne bo vnovič natiskovala, nasprotno je sklenil odbor plošče prodati in Kockejevo zadevo kolikor mogoče pospešiti in za društvo ugodno dognati.

Naše društvo ima po različnih škofijah vsega skupaj 105 poverjeniških mest.

(Dalje naslednjič.)